

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA UPRAVO

Diplomsko delo

**EKOLOŠKE TAKSE V SLOVENIJI IN
HARMONIZACIJA V EU**

Darja Lesjak

Ljubljana, april 2012

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO

DIPLOMSKO DELO

EKOLOŠKE TAKSE V SLOVENIJI IN HARMONIZACIJA V EU

Kandidatka: Darja Lesjak

Vpisna številka: 04032742

Študijski program: visokošolski program Javna uprava

Mentorica:izr. prof. dr. Maja Klun

Ljubljana, april 2012

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Darja Lesjak, študentka Visokošolskega študija, smer Javna uprava, z vpisno številko 04032742, sem avtorica diplomskega dela z naslovom: Ekološke takse v Sloveniji in harmonizacija v EU.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela,
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem poskrbela, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela, in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo, in sem to tudi jasno zapisala v predloženemu delu,
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Ur. List RS, št. 21/95); kršitev pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo,
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo,
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektorirala: Katja Špec, profesorica slovenščine s književnostjo.

Ljubljana, 24. 4. 2012

Podpis avtorice:

POVZETEK

V diplomski nalogi sem podrobneje predstavila okoljske dajatve. Okoljske dajatve oziroma ekološke takse so instrument, s katerim država spodbuja, da bi človekov odnos do okolja postal razumen, da bi se ohranjalo ravnotežje med nami in naravo. Te dajatve so posledica tržne ekonomije, saj so podjetja s prizadevanji za večji dobiček neracionalno porabljala naravne dobrine. V Republiki Sloveniji okoljske dajatve urejajo dajatve na področju voda, zraka, embalaže, odpadkov, mazalnih olj in tekočin, izrabljenih motornih vozil, odpadne električne in elektronske opreme ter na področju izrabljenih gum. Te dajatve so vir v proračun in v nove okoljske naprave. Evropska unija rešuje okoljsko problematiko z različnimi političnimi ukrepi, med katerimi so najpomembnejši: Kjotski protokol, Lizbonska in Gotenburška strategija ter Šesti okoljski akcijski plan.

KLJUČNE BESEDE: ekološke takse, dajatve, okolje, harmonizacija, okoljska problematika.

SUMMARY

ENVIRONMENTAL TAXES IN SLOVENIA AND HARMONIZATION IN EU

In the thesis I have presented environmental taxes. Environmental taxes or eco-taxes are an instrument by which the State urges that man's relationship to the environment has become reasonable to maintain a balance between us and nature. These duties are the result of a market economy, as companies seeking to gain more with irrational consuming natural resources. In the Republic of Slovenia environmental taxes regulate contributions of water, air, packaging, waste, lubricating oils and fluids, used motor vehicles, waste electrical and electronic equipment, and in the field of used tires. These charges are the source of the budget and for new environmental equipment. European Union solve environmental issues through various policy measures, among which are the most important: the Kyoto Protocol, the Lisbon and Gothenburg strategies and the Sixth Environmental Action Plan.

KEY WORDS: environmental taxes, duties, environment, harmonization, environmental problems.

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA.....	iii
POVZETEK.....	iv
SUMMARY.....	v
KAZALO PONAŽORITEV	vii
1 UVOD.....	1
2 EKOLOŠKE TAKSE.....	2
2.1 Zgodovina varstva okolja	2
2.2 Politika varovanja in ohranjanja okolja in prostora.....	3
2.3 Varstvo okolja v podjetjih.....	5
3 OKOLJSKE DAJATVE V SLOVENIJI.....	9
3.1 Značilnosti okoljskih dajatev v Sloveniji	12
4 HARMONIZACIJA V EU	17
4.1 Harmonizacija	17
4.2 Uredbe in direktive	19
4.3 Glavni dokumenti okoljske politike EU	21
4.3.1 Kjotski protokol	21
4.3.2 Lizbonska in Gotenburška strategija	21
4.3.3 Šesti okoljski akcijski program Evropske Skupnosti.....	22
4.3.4 Evropska prostorsko razvojna perspektiva.....	23
4.3.5 Podnebno-energetski sveženj.....	24
4.3.6 Kazenskopravno varstvo okolja	24
4.3.7 Načelo trajnostnega razvoja.....	25
5 ZAKLJUČEK.....	27
LITERATURA IN VIRI	28

KAZALO PONAŽORITEV

KAZALO SLIK

Slika 1: Znak za okolje (okoljska marjetica).....	8
---	---

KAZALO TABEL

Tabela 1: Podobnosti in razlike med EMAS in ISO 14001.....	7
Tabela 2: Prikaz dajatev.....	13

1 UVOD

Že v Ustavi Republike Slovenije je navedeno, da je ena izmed temeljnih človekovih pravic in svoboščin tudi pravica do zdravega življenjskega okolja. Na to pravico smo dolga leta pozabljali, dokler se nismo začeli skoraj utapljati v »odpadkih«. Če želimo uživati to pravico, moramo tudi nekaj storiti za njo. Vse se začne pri nas doma z ločevanjem odpadkov, varčevanjem z energijo, skrbi za vodo, ...

Ekološke takse oziroma okoljske dajatve so pomembne predvsem zaradi tega, ker narašča skrb za bolj čisto in zdravo okolje. Za okolje so največji izziv podnebne spremembe kot tudi nezaželeni vplivi onesnaževanja za naše zdravje. K izzivom prištevamo tudi primerno uporabo naravnih virov ter zmanjšanje količine odpadkov. Okoljske dajatve so ekonomski instrumenti varovanja okolja in pomenijo povračilo stroškov za škodo, ki jo povzroči povzročitelj za obremenjevanje okolja. S temi taksami spodbujajo podjetja za nove načine dela in čistejša tehnologije.

Namen diplomske naloge je predstaviti ekološke takse in zakonodajo, ki obravnava varstvo okolja v Sloveniji, ter harmonizacijo na tem področju v EU.

V Sloveniji poznamo naslednje okoljske takse: taksa za obremenjevanje voda; taksa za obremenjevanje zraka; taksa zaradi odlaganja odpadkov; taksa zaradi uporabe mazalnih olj in tekočin; pristojbina za predelavo izrabljenih motornih vozil; dajatev zaradi starih bremen odpadne električne in elektronske opreme; dajatev zaradi onesnaževanja okolja z odpadno embalažo; dajatev zaradi onesnaževanja okolja z izrabljenimi gumami.

Harmonizacija pomeni usklajevanje, poenotenje, prilagajanje. Pomembna je zaradi različnosti predpisov držav članic EU, saj z njo dosežemo večjo skladnost med članicami držav EU. Harmonizacija je proces poenotenja nacionalnih zakonodaj držav članic EU. Harmonizacijo na področju varstva okolja predstavljajo razni dokumenti okoljske politike, kot so npr. Šesti okoljski akcijski program Evropske skupnosti, Trajnostni razvoj, Kjotski protokol, ...

Diplomsko delo je večinoma teoretično zgrajeno. Uporabljeni so pravni viri, knjige, članki, prevladujejo pa internetni viri. Osrednji del diplomske naloge je sestavljen iz štirih poglavij, ki se delijo na podpoglavja. Uvodu sledi predstavitev zgodovine ekoloških taks ter zakonodaja na tem področju v Sloveniji. V tretjem poglavju so opisane posamezne dajatve v Sloveniji, ki jih je osem. V četrtem poglavju je predstavljena harmonizacija v EU ter glavni dokumenti okoljske politike.

2 EKOLOŠKE TAKSE

Ekološke oz. okoljske takse in druge dajatve so ekonomski instrumenti varovanja okolja, katerih glavni cilj je spodbujanje zmanjševanja obremenitev okolja z uporabo načela povzročitelj plača, po katerem se stroški, nastali s škodo, povzročeno okolju, vsaj delno vključujejo med stroške proizvodnje. S podzakonskimi akti so določeni načini izračunavanja povzročene obremenitve okolja, ki se jo izrazi s t. i. enotami obremenitve za vsakega posameznega onesnaževalca, in višina takse oz. dajatve za posamezno enoto obremenitve. Del taks in dajatev pomeni proračunski vir, precejšen delež pa je neposredno usmerjen v okoljske naložbe (Ančnik et al., 2006, str. 224).

Okoljske dajatve lahko razumemo kot posledico gospodarskih aktivnosti, ki temeljijo na močni tržni ekonomiji in v svojem prizadevanju za vedno večji dobiček neracionalno porabljajo naravne dobrine ter povzročajo dolgoročno degradacijo okolja. Uvedba okoljskih dajatev temelji na obstoju negativnih učinkov na okolje oz. okoljskih eksternalijah, ki so stranski proizvod proizvodnje in porabe in jih podjetja ne vključujejo v stroške rednega poslovanja, krije pa jih družba kot celota. Eksterni stroški se lahko vključijo v stroške rednega poslovanja s pomočjo dajatev na učinke, ki jih imajo ti procesi ali produkti na okolje (Fece, 2006, str. 19).

2.1 ZGODOVINA VARSTVA OKOLJA

Začetek varstva narave v Sloveniji sega v obdobje med 19. in 20. stoletjem. V tem obdobju je Deželna oblast Avstro-ogrske monarhije izdala prve varstvene predpise in okrožnice o varstvu koristnih ptic ter o varstvu ogroženih rastlinskih vrst. Po koncu druge svetovne vojne je imela Slovenija popolnoma neodvisen sistem reguliranja varstva narave in okolja od takratne zvezne države Jugoslavije. Ustanovljena je bila prva poklicna strokovna služba za področje varstva narave. Prvi zakon, ki je urejal varstvo narave v celoti, je bil Zakon o varstvu narave, sprejet leta 1970. Kljub temu, da je bil sodoben, ni imel možnosti za izvajanje, zaradi takratnega političnega in družbenega ozračja. Leta 1981 je Zakon o varstvu narave nadomestil Zakon o naravni in kulturni dediščini. Na podlagi tega zakona je bilo zavarovanih nekaj večjih in manjših zavarovanih območij narave. Leta 1993 je bil sprejet Zakon o varstvu okolja (Ur.l. RS, št. 32/1993). S tem zakonom se je vzpostavil sistem varovanja narave in okolja (Sistem varstva narave v Sloveniji, 2006, str. 9-11).

2.2 POLITIKA VAROVANJA IN OHRANJANJA OKOLJA IN PROSTORA

Okoljsko pravo je najpogosteje opredeljeno kot skupnost ukrepov, ki so potrebni za zagotovitev stanja, pri katerem ni ogroženo zdravje in človeka vredno življenje, s tem pa tudi varovanje tal, zraka, voda, rastlinskega in živalskega sveta pred škodljivimi človekovimi posegi, odpravljanje škode in škodljivih posledic zaradi varovanja človeka. Uveljavlja se spoznanje, da varstvo okolja ne pomeni samo varstvo pred onesnaženjem, temveč tudi varstvo prijetnega in dostojanstvenega življenja (Viler Kovačič, 1999, str 7).

Ekološke nesreče na ozemlju Republike Slovenije so posledice nepravilnega človekovega delovanja na okolje, kot tudi neustrezno delovanje državne uprave in lokalne samouprave, sem lahko prištejemo tudi gospodarske družbe, zavode in druge organizacije. Tranzicijski procesi so povzročili tudi pri nas poslabšanje razmer z vidika varstva okolja in stanje se le počasi popravlja. Republika Slovenija si prizadeva za tehnološko visoko razvito gospodarstvo, ki bi čim manj negativno vplivalo na okolje z namenom, da bi obvarovala naravno okolje. S celovitim, pravočasnim ter usklajenim delovanjem državnih organov, javne uprave in lokalne samouprave bo preprečevala nastanek nesreč oziroma zagotavljala hitro in učinkovito sanacijo posledic nesreč.

Ukrepi varstva okolja in uporabe naravnih dobrin so usmerjeni v obvladovanje problemov okolja v državi s poudarkom na prednostnem reševanju najpomembnejših ekoloških problemov. Poudarjeno je uveljavljanje vseh zakonsko opredeljenih načel varstva okolja ter vključevanje okoljskih vsebin in načel razvoja na tem področju v programe drugih ministrstev (Černe et al., 2002, str. 230).

Osamosvojitve Slovenije je temeljito spremenila pravni, ekonomski in socialni okvir varovanja okolja. Pravo varstva okolja ima svoje izhodišče v Ustavi Republike Slovenije, sprejeti leta 1991, kjer je kot ena izmed temeljnih človekovih pravic in svoboščin deklarirana pravica do zdravega življenjskega okolja (Viler Kovačič, 1999, str. 9). V razvitem svetu je sodobna zakonodaja varstva okolja zasnovana predvsem na treh načelih. In sicer načelo sodelovanja, načelo odgovornosti in načelo plačila stroškov za onesnaževanje (Pregrad, 2001, str.71).

Za normativno urejanje varstva okolja je izhodišče odločitev Slovenije za vstop v evropske integracijske procese, katerih značilna je okoljevarstvena usmerjenost. Normativna ureditev varstva okolja se mora postopno približevati pravni ureditvi razvitega sveta, s harmonizacijo domačih okoljevarstvenih predpisov in standardov s predpisi Sveta Evrope in Evropske unije (Pregrad, 2001, str. 72).

Zakon o varstvu okolja (v nadaljevanju ZVO); v Sloveniji prvič sprejet leta 1993, leta 2004 spremenjen; ureja sistem varstva okolja z vsemi njegovimi elementi in njihovimi medsebojnimi povezavami. V splošnih določbah so pojasnjeni namen, sistem urejanja in cilji varstva okolja. V temeljnih načelih pa je opredeljenih deset načel, ki so:

- načelo celovitosti v sistemu varstva okolja in razumevanje dejstva, da lahko te probleme rešujemo le s celovito obravnavo (ZVO, št. 41/2004, 5. člen);
- načelo sodelovanja, pri čemer ima povzročiteljeva pobuda za zmanjšano obremenjenost okolja ob enakih učinkih prednost pred institucionalnim urejanjem (ZVO, št. 41/2004, 6. člen);
- načelo preventive, ki uvaja načrtovanje in izvajanje posegov, tako da se okolje čim manj spremeni; to dosežemo z zmanjšano porabo snovi in energije, z upoštevanjem nadomestitve, recikliranja in regeneriranja, pa tudi tako, da preprečimo in omejimo obremenitev okolja že pri izvoru nastanka (ZVO, št. 41/2004, 7. člen);
- načelo odgovornosti povzročitelja obremenitve, pri čemer je le-ta kazensko in odškodninsko odgovoren (ZVO, št. 41/2004, 9. člen);
- načelo plačila za obremenjevanje, ki skuša z internalizacijo stroškov varstva okolja vzpostaviti takšen ekonomski sistem, ki ne bo uničeval narave, zato krije celotne stroške obremenjevanja okolja povzročitelj (ZVO, št. 41/2004, 10. člen);
- načelo obveznega subsidiarnega ukrepanja, ko morata republika ali lokalna skupnost odpraviti posledice obremenjenega okolja in kriti stroške za odpravo posledic, ki jih ni mogoče pripisati znanim povzročiteljem (ZVO, št. 41/2004, 11. člen);
- načelo spodbujanja z ukrepi republiške ali lokalne skupnosti, s katerim se uresničuje načelo preventive pri zmanjševanju obremenjevanja okolja (ZVO, št. 41/2004, 12. člen);
- načelo javnosti, kar pomeni, da morajo o stanju in spremembah v okolju obveščati javnost tako državni organi in organi lokalne skupnosti kot tudi vse osebe, ki pri opravljanju poslovne dejavnosti obremenjujejo okolje (ZVO, št. 41/2004, 13. člen);
- načelo varstva pravic, kar pomeni, da mora pri odločanju o posegu v okolje in med njegovim trajanjem vsakdo ukrepati, kot je predpisano, ne da bi za to zahteval kakršnokoli nadomestilo (ZVO, št. 41/2004, 14. člen);
- načelo trajnostnega razvoja, da morata država in občina spodbujati takšen gospodarski in socialni razvoj družbe, ki pri zadovoljevanju potreb sedanje generacije upošteva enake možnosti zadovoljevanja potreb prihodnjih in omogoča ohranjanje okolja (ZVO, št. 41/2004, 4. člen);
- načelo previdnosti, kjer je dopustno uvajanje novih tehnologij, proizvodnih postopkov in izdelkov samo ob upoštevanju znanosti in tehnike možnih varstvenih ukrepov (ZVO, št. 41/2004, 8. člen);
- načelo dopustnosti posegov v okolje samo, če ne povzroča čezmerne obremenitve (ZVO, št. 41/2004, 15. člen);
- načelo ekološke funkcije lastnine, to pomeni, da je pomembno zagotoviti ohranjanje in izboljševanje kakovosti okolja, ohranjanje naravnih vrednot in biotske raznovrstnosti (ZVO, št. 41/2004, 16. člen).

Načelo onesnaževalec plača je pomembno načelo, ki je bilo določeno že v akcijskem programu leta 1973. Njegov namen je, da mora stroške odpravljanja onesnaženosti in obremenjevanja okolja v prvi vrsti plačati onesnaževalec, tj. onesnaževalna industrija. Ker

pa lahko onesnaževalna industrija stroške preprečevanja in odpravljanja onesnaženosti prenese na potrošnika, to načelo pomeni, da mora onesnaževalna proizvodnja poravnati: izdatke v sorazmerju z ukrepi, ki so potrebni za odpravljanje onesnaženosti (naložbe v naprave in opremo za odpravljanje onesnaženosti, izvajanje novih procesov, izdatki za obratovanje čistilnega obrata itd.), in pristojbine, katere naj bi samega onesnaževalca spodbudile, da z najnižjimi možnimi stroški izvaja ukrepe za zmanjšanje lastnega onesnaževanja, ali pa mu naložile njegov delež stroškov skupnih ukrepov čiščenja (Moussis, 1999, str. 286).

Cilji varstva okolja so (ZVO, št. 41/2004, 2. člen):

- preprečitev in zmanjšanje obremenjevanja okolja,
- ohranjanje in izboljševanje kakovosti okolja,
- trajnostna raba naravnih virov,
- zmanjšanje rabe energije in večja uporaba obnovljivih virov energije,
- odpravljanje posledic obremenjevanja okolja, izboljšanje porušenega naravnega ravnovesja in ponovno vzpostavljanje njegovih regeneracijskih sposobnosti,
- povečevanje snovne učinkovitosti proizvodnje in potrošnje ter
- opuščanje in nadomeščanje uporabe nevarnih snovi.

Za slovensko okoljevarstveno zakonodajo so značilne heterogenost, množičnost in medsebojna prepletenost predpisov. Zakonodaja obsega več kot dvajset zakonov ter več kot petsto podzakonskih aktov (Viler Kovačič, 2010, str. 27).

Za boljše zakonodajo se je Republika Slovenija spoprijela z aktivnim izvajanjem principov boljše priprave predpisov. S sprejetjem Akcijskega programa za odpravo administrativnih bremen za 25% do leta 2012 se v slovenski prostor vnaša miselnost priprave boljših predpisov, katerih namen je tudi odprava administrativnih bremen ter poenostavljanje postopkov. Glavni cilj tega programa je, da se v slovenski zakonodaji do konca leta 2012 odpravijo administrativna bremena v višini 25% (MINUS25, 2012).

Trenutne analize so pokazale, da je potrebno nameniti večji poudarek na področju okolja in prostora, delovno pravni zakonodaji, področju financ ter na področju gospodarstva in kohezije (MINUS25, 2012).

2.3 VARSTVO OKOLJA V PODJETJIH

Zaradi okoljskih problemov smo se začeli zavedati, da potekajo gospodarski procesi načeloma v odprtih sistemih. Podjetje zatorej pojmuje kot del bistveno zajetnejšega ekonomskega, socialnega in ekološkega sistema, kateremu se dinamično prilagaja v medsebojnem odnosu. Na eni strani gre za doseganje ekonomskih ciljev (produktivnost, rentabilnost, konkurenčnost, gospodarska rast), na drugi strani pa so socialne zahteve (humanizacija dela, motiviranost, soupravljanje), tem pa se pridružujejo še okoljske

zahteve (čim manjše obremenjevanje naravnega okolja). Zaradi dejstva, da tržno gospodarstvo deluje le na temelju intaktnega naravnega okolja, mora biti izziv za optimiranje ekonomskih ciljev ob hkratni socialni in okoljski odgovornosti (Pregrad, 2001, str. 48).

Uvedba okoljskih dajatev v podjetja velja za zelo neprijeten ukrep, saj s tem naraščajo stroški in cene ter zaskrbljenost za konkurenčnost na trgu (Fece, 2006, str. 20). Okoljski stroški so tisti, ki jih podjetje povezuje z varstvom okolja. Ti stroški so npr. stroški za električno energijo, vodo, plin, stroški papirja, kartuš in embalaže. Vsako podjetje si okoljske stroške predstavlja drugače, glede na njihovo panogo. Podjetja, ki se zavedajo, da je naravnih virov čedalje manj, so uvedla nove proizvodne procese ter razne okoljske standarde, ki so bistvo za večjo razpoznavnosti in ugled blagovne znamke (Šalamun, 2011, str. 7).

Za uspeh podjetja je potrebno pridobiti tudi medijsko naklonjenost, katera je lahko velika pomoč za ustvarjanje »imidža« ekološkega podjetja. Za medije je predvsem zanimiva uvedba okoljskih standardov (Vuk, 2000, str.63). Podjetja lahko izbirajo med dvema okoljskima standardoma in sicer med evropskim sistemom EMAS, ki je kratica za ECO – Management and Audit Scheme, ter med mednarodno normo ISO 14001. Oba sistema nudita udeležnim podjetjem instrumente za stalno izboljševanje podjetniškega varovanja okolja z lastno odgovornostjo (Gruden, 2011, str. 119).

Razlike in podobnosti med sistemom EMAS in ISO 14001 so prikazane v spodnji tabeli.

Tabela 1: Podobnosti in razlike med EMAS in ISO 14001

Merila	EMAS	ISO 14001
Uporaba	vse organizacije, ki strmijo k bolj okoljsko ozaveščenemu vodenju podjetja	za organizacije vseh vrst in njihove dele, brez nanašanja na lokacijo
Prva presoja	Zahtevana	priporočena
Preverjanje sistema za okoljsko upravljanje	zahtevana obsežna interna okoljska revizija vsaj na vsaka 3 leta	predpisana redna revizija, a brez absolutnega roka
Kaj je zajeto?	vse dejavnosti, izdelki in storitve, povezani z okoljem	okoljski vidiki, ki se zdijo preverljivi, na katere je mogoče vplivati
Nenehno izboljševanje	podjetniškega okoljevarstva glede zmanjševanja vplivov podjetja na okolje	obremenitev okolja
Tehnična sredstva	uporaba »najboljše razpoložljive gospodarsko upravičene tehnike« za zmanjševanje vplivov na okolje	upoštevanje »tehnoloških opcij«
Okoljska izjava	jo je treba pripraviti in potrditi	ni zahtevana
Verifikacija/prevzem	izvedensko mnenje z izjavo o sodelovanju	certifikacija/certifikat
Javnost	obvezna objava okoljske izjave	obvezna objava okoljske politike
Področje veljavnosti	Evropska unija, zakonsko urejeno, vsebuje tudi uredbo za postopek izbora izvedencev za okolje	po vsem svetu

Vir: Gruden, 2011, str. 119.

Med pozitivne učinke vključevanja varstva okolja v podjetja spada (Novak, 2010, str. 14):

- pomemben kriterij za nakup izdelka je kakovost izdelka v smislu varstva okolja,
- okolju prijazen izdelek prinaša pomemben tržni delež ter izpodriva druge običajne izdelke,
- stroški zaradi varstva okolja predstavljajo pomemben delež vseh stroškov, prihranek na tem področju pa predstavlja izboljšanje konkurenčnosti v panogi,
- okoljsko oglaševanje in komuniciranje sta pomembni vlogi v trženju in graditvi ugleda podjetja.

Podjetja bodo bolj okoljsko učinkovita, če bodo pri svojem poslovanju (Pribaković Borštnik et al. 2004, str.172-173):

- zmanjšala porabo energije,

- zmanjšala porabo surovin pri proizvodnji izdelkov in izvajanju storitev,
- zmanjšala porabo nevarnih snovi (surovin, polizdelkov, pomožnih sredstev),
- omogočila ponovno rabo že uporabljenih surovin,
- uvedla trajnostno rabo obnovljivih virov energije,
- povečala intenzivnost servisiranja svojih izdelkov in storitev,
- podaljšala življenjsko dobo proizvodov in storitev.

Ekološki management sega na različna področja vodenja podjetja. Je skupno področje, ki daje nove razsežnosti managementa v klasičnem pomenu besede. Temeljna naloga in aktivnost managementa je tudi skrb za varstvo okolja, ki v podjetju predstavlja splet poslovnih funkcij. Skrb za varstvo okolja mora postati del strateških poslovnih ciljev vsakega podjetja. Poudariti je potrebno, da ekološka ozaveščenost v podjetju ne sme pomeniti zgolj samo odpravljanje posledic preteklega ekološkega obremenjevanja okolja, temveč tudi preprečevanje nastajanja novih primerov onesnaževanja (Vuk, 2000, str. 52).

Podjetja, ki bodo vključile okoljske vrednote in komponente v vodenje in upravljanje, se bodo morala načeloma spreminjati na naslednjih področjih (Vuk, 2000, str. 59).

- dopolnitev poslanstva in vizije razvoja s spremembo podjetniške kulture,
- dopolnitev informacijskega sistema, zlasti analiz in napovedi,
- sprememba in dopolnitev ciljev ter strategije,
- izdelava konkretnih programov in načrtov za okoljsko povezana poslovna področja in ustrezne funkcije,
- operacionalizacija nalog, uresničevanje in rezultati ter
- kontrola, nadzor in analiza razlik ter sprememb položaja podjetja v okolju.

Pomembno vlogo pri podjetjih ima tudi znak za okolje, ki ga pridobijo tisti proizvodi, ki imajo manjše negativne vplive na okolje v primerjavi z drugimi podobnimi proizvodi. Znak za okolje (okoljska marjetica) je za pridobitelja velika vrednost, ki pomeni večjo konkurenčno prednost (ARSO.GOV, 2012).

Slika 1:Znak za okolje (okoljska marjetica)

Vir: ARSO.GOV, 2012

3 OKOLJSKE DAJATVE V SLOVENIJI

Okoljske takse in druge dajatve so ekonomski instrumenti varstva okolja, katerih glavni namen je spodbujanje zmanjševanja obremenitev okolja z uporabo načela povzročitelj plača, po katerem se stroški, nastali s škodo, povzročeno okolju, vsaj delno vključujejo med proizvodne stroške. S podzakonskimi akti so določeni načini izračunavanja povzročene obremenitve okolja, ki se jo izrazi s t. i. enotami obremenitve za vsakega posameznega onesnaževalca, in višina takse oz. dajatve za posamezno enoto obremenitve. Del taks in dajatev pomeni proračunski vir, precejšen delež pa je neposredno usmerjen v okoljske naložbe (Ančnik, 2006, str. 20).

V Sloveniji je osem okoljskih dajatev, in sicer: dajatve za onesnaževanje okolja zaradi odvajanja odpadnih voda, za onesnaževanje okolja zaradi odlaganja odpadkov, za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja izrabljenih motornih vozil, za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja odpadne električne in elektronske opreme, za onesnaževanja okolja zaradi nastajanja izrabljenih gum, zaradi onesnaževanja zraka z emisijo ogljikovega dioksida, zaradi uporabe mazalnih olj in tekočin in zaradi odpadne embalaže.

Slovenija je ena najmanjših držav v Evropi, a je glede vodnih virov med najbogatejšimi evropskimi državami. Glede kakovosti voda je Slovenija v samem evropskem vrhu v primerjavi z razvitimi državami. Eden od razlogov je brez dvoma ta, da večina rek izvira na ozemlju Slovenije. Vendar to ne pomeni, da v Sloveniji ni problemov, tako s kakovostjo površinskih kot tudi podzemnih voda. Posamezne odseke rek še vedno obremenjujejo prevelike količine industrijskih in komunalnih odplak in so zato znatno ali celo prekomerno onesnaženi. Problemi so tudi v podzemnih vodah, ki je v Sloveniji glavni vir pitne vode. Podzemne vode so obremenjene z nitrati in pesticidi, lokalno pa tudi s kloriranimi organskimi topili. Najbolj je izrazito onesnaženje v severovzhodnem delu Slovenije in v okolici Celja (Ambrožič, 2008, str. 9).

Leta 2000 je Evropska skupnost sprejela Vodno direktivo, ki je strokovno in pravno izhodišče za zaščito in upravljanje z vodami. Namen Vodne direktive je izboljšanje trenutnega stanja voda, zmanjševanje onesnaženosti z nevarnimi snovmi ter zagotoviti kakovostno površinsko in podzemno vodo. Poglavitni cilj je doseči dobro kemijsko in ekološko stanje voda do leta 2015. Za oceno kakovosti voda Vodna direktiva zahteva uvedbo programov monitoringov (spremljanja stanja) površinskih in podzemnih voda. To je ena ključnih nalog Agencije Republike Slovenije za okolje. V Sloveniji ima monitoring kakovosti voda že dolgo tradicijo, v letu 2007 pa se je prvič izvajal skladno z zahtevami Vodne direktive (Ambrožič, 2008, str. 5).

Plačilo takse oziroma dajatve za obremenjevanje voda je bilo v Sloveniji uvedeno leta 1995. Podlaga za to je bil ZVO, ki je pričel veljati leta 1993. Skoraj desetletje pred tem so onesnaževalci plačevali državi t. i. vodno povračilo zaradi onesnaževanja voda. ZVO je

prinesel novost v obliki načela, da onesnaževalec plača takso sorazmerno onesnaževanju, ki ga povzroča (SDZV-DRUSTVO, 2011).

Uredba o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi odvajanja odpadnih voda določa način obračunavanja, odmere in plačevanja okoljske dajatve za onesnaževanje okolja, ki je posledica odvajanja odpadnih voda v javno kanalizacijo, neposredno v površinske vode ali posredno s ponikanjem v podzemne vode, ter merila in pogoje za vračilo plačane okoljske dajatve (Uradni list RS, št.123/2004, 1. člen).

V začetku leta 1997 je bila s sprejetjem Uredbe uvedena taksa za obremenjevanje zraka z emisijo ogljikovega dioksida (CO₂). Ta uredba določa, da se taksa plačuje zaradi onesnaževanja zraka z emisijo ogljikovega dioksida (Uradni list RS, št. 43/2005, 1. člen):

- pri sežiganju gorljivih organskih snovi,
- pri zgorevanju goriva in
- zaradi uporabe fluoriranih toplogrednih plinov.

Kljub temu, da so odpadki temeljni dejavnik onesnaževanja okolja ter ogrožanja vseh sestavin okolja je bila normativna ureditev ravnanja z odpadki eno slabše urejenih področij varstva okolja v Sloveniji (Viler Kovačič, 2001, str. 7).

S sprejetjem pravilnika o ravnanju z odpadki, kot temeljnega predpisa na področju ravnanja z odpadki, se je leta 1998 začel razcvet normativne ureditve ravnanja z odpadki. Nato se je normativni pristop do odpadkov plemenitil s sprejetjem cele vrste predpisov, ki so nastali zaradi doseganja ciljev glede ravnanja z odpadki, ki so bili: zmanjšanje nastajanja nevarnostnega potenciala odpadkov na izvoru, povečanje snovne in energetske izrabe odpadkov ter zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, vzpostavitev učinkovitega sistema ravnanja z odpadki in postopna odprava starih bremen. Pri tem je bila upoštevana tudi zakonodaja Evropske unije, saj se je Slovenija z vključitvijo v EU, zavezala, da bo prevzela in uveljavila njeno zakonodajo tudi na področju ravnanja z odpadki (Viler Kovačič, 2001, str. 9).

Uredba določa način obračunavanja, določanja višine, odmere in plačevanja okoljske dajatve za onesnaževanje okolja, ki je posledica odlaganja odpadkov na odlagališčih odpadkov, ter merila in pogoje za vračilo plačane okoljske dajatve. Onesnaževanje okolja je onesnaževanje tal s količino odloženih odpadkov in onesnaževanje zunanjega zraka z emisijo metana zaradi odloženih biološko razgradljivih odpadkov (Uradni list RS, št. 129/2004, 1. člen).

Okoljska dajatev se plačuje zaradi onesnaževanja okolja z odpadki, odloženimi na odlagališču za interne, nenevarne ali nevarne odpadke. Ta dajatev je prihodek proračuna Republike Slovenije. Prihodki proračuna Republike Slovenije, dobljeni s plačili te okoljske dajatve, so namenski prejemki državnega proračuna za izvedbo operativnih programov varstva okolja s področja ravnanja s komunalnimi odpadki vključno z izvedbo pripravljalnih del za gradnjo ter izvedbo gradnje objektov infrastrukture države

gospodarske javne službe sežiganja komunalnih odpadkov (Uradni list RS, št. 129/2004, 3. člen).

Uredba za obremenjevanje okolja, ki je posledica uporabe mazalnih olj, tekočin in njim sorodnih proizvodov določa način določanja in obračunavanja takse (Uradni list RS, št. 53/2005, 1. člen). Po tej uredbi so mazalna olja mineralnega ali sintetičnega izvora, ki so glede na odmero takse razvrščena v dva razreda in imajo naslednjo tarifno oznako po kombinirani nomenklaturi (Uradni list RS, št. 19/2010, 1. člen):

- prvi razred: 2710 19 81, 2710 19 87 in 3403 19 90;
- drugi razred: 2710 19 83, 2710 19 85, 2710 19 91, 2710 19 93, 2710 19 99, 3403 99 00 in 3819 00 00.

Med mazalna olja se ne štejejo mazalna olja rastlinskega ali živalskega izvora, pri katerih je biološka razgradljivost sestavin in dodatkov najmanj 60 % (Uradni list RS, št. 53/2005, 3. člen).

Uredba o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja izrabljenih motornih vozil določa osnovo za obračun okoljske dajatve, njeno višino, obveznost plačevanja okoljske dajatve, zavezanca za plačilo okoljske dajatve, način obračunavanja, odmere in plačevanja (Uradni list RS, št. 87/2005, 1. člen).

Motorna vozila po tej uredbi so vozila iz (Uradni list RS, št. 87/2005, 2. člen):

- Kategorije M₁, to so vozila za prevoz potnikov z največ osmimi sedeži poleg sedeža voznika,
- Kategorije N₁, to so vozila za prevoz blaga z največjo maso do vključno 3,5 tone, in
- Kategorije L₅, to so vozila s tremi kolesi, ki so simetrično razporejena glede na vzdolžno os, katerih največja masa ne presega 1000 kg in pri katerih prostornina motorja presega 50 cm³ ali konstrukcijsko določena hitrost presega 50 km/h .

Dajatev se plačuje zaradi obremenjevanja okolja in ustvarjanja odpadkov z izrabljenimi motornimi vozili, ki nastanejo po uporabi motornih vozil (Uradni list RS, št. 87/2005, 3. člen). Obveznost za obračun te dajatve nastane takrat, ko je motorno vozilo dano prvič v promet na ozemlju Republike Slovenije; če gre za proizvodnjo, ob pridobitvi motornega vozila iz druge države članice Evropske unije oziroma ob uvozu motornih vozil iz tretjih držav.

Uredba o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja odpadne električne in elektronske opreme določa obveznost plačevanja okoljske dajatve za onesnaževanje okolja, ki je posledica nastajanja odpadne električne in elektronske opreme, osnovo za obračun okoljske dajatve, njeno višino, zavezanca za plačilo okoljske dajatve, plačnike okoljske dajatve, način njenega obračunavanja, odmere in plačevanja. Okoljska dajatev se plačuje zaradi onesnaževanja okolja, ki nastane zaradi uporabe električne in elektronske opreme, vključno s prenosnimi baterijami in akumulatorji, ki so vir električne energije v tej opremi, ter posledično nastajanja odpadne električne in elektronske opreme, vključno z

odpadnimi prenosnimi baterijami in akumulatorji, ki nastajajo kot izrabljeni vir električne energije v električni in elektronski opremi, in je prihodek proračuna Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: RS) (Uradni list RS, št. 32/2006, 1. člen).

Beseda embalaža je francoskega izvora (l'emballage). V obširnem smislu pomeni nosilec ali ovoj oziroma sredstvo, v katerega zavijemo, polnimo ali vstavimo blago. V Sloveniji je poznan izraz za embalažo še ovojnina. Slovenska določila dopuščajo strokovni izraz embalaža, ki ga definirajo: kot vse tiste izdelke iz katerega koli materiala, ki so namenjeni temu, da blago ne glede na to, ali gre za surovine ali izdelke, obdajajo ali držijo skupaj zaradi hranjenja ali varovanja, rokovanja z njim, njegove dostave ali predstavitve na poti od embalerja do končnega uporabnika. Med embalažo uvrščamo tudi pomožna sredstva za embaliranje, ki se uporabljajo za ovijanje ali povezovanje blaga (Radonjič, 2008, str. 17). Embalažo so začeli uporabljati že v času blagovne menjave (Radonjič, 2008, str.21).

Uredba o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja odpadne embalaže določa obveznost plačevanja okoljske dajatve za onesnaževanje okolja, ki je posledica nastajanja odpadne embalaže, osnovo za obračun okoljske dajatve, njeno višino, zavezance za plačilo okoljske dajatve, plačnike okoljske dajatve, način njenega obračunavanja, odmere in plačevanja (Uradni list RS, št. 32/2006, 1. člen). Dajatev se plačuje zaradi onesnaževanja okolja zaradi uporabe embalaže in embaliranega blaga ter posledično nastajanja odpadne embalaže (Uradni list RS, št. 32/2006, 2. člen).

Uredba o okoljski dajatvi zaradi onesnaževanja okolja zaradi nastajanja izrabljenih gum je začela veljati 1. 4. 2006. Okoljska dajatev se plačuje za onesnaževanja okolja zaradi ustvarjanja odpadkov z izrabljenimi gumami, ki nastanejo po uporabi gum (Uradni list RS, št. 32/2006, 1. člen).

3.1 ZNAČILNOSTI OKOLJSKIH DAJATEV V SLOVENIJI

Dajatve so v celoti prihodek proračuna Republike Slovenije, pri dajatvi za odlaganje odpadkov in pri okoljski dajatvi za komunalno in industrijsko odpadno vodo so tudi občine upravičene do nakazila sredstev iz državnega proračuna. Nadzor nad izvajanjem uredb izvaja pristojni carinski organ, razen pri Uredbi za onesnaževanje okolja zaradi odlaganja odpadkov, je pristojna Agencija Republike Slovenije.

Okoljske dajatve lahko predpiše tudi občina, če je onesnaževanje okolja lokalnega pomena (ZVO, 43/2005, 112. člen).

Zavezanci okoljskih dajatev so pravne ali fizične osebe, ki zaradi svoje dejavnosti onesnažujejo okolje ali pa uporabljajo in proizvajajo okolju škodljive produkte, to je na primer zaradi odvajanja odpadnih voda, ustvarjanja odpadkov z izrabljenimi gumami, mazalnih olj, zaradi električne in elektronske opreme, ustvarjanja odpadkov z izrabljenimi

motornimi vozili, zaradi nastajanja odpadne embalaže, zaradi onesnaževanja okolja z odpadki ter onesnaževanja zraka.

Osnova za obračunavanje okoljske dajatve je (ZVO, 43/2005, 112. člen):

- vrsta, količina ali lastnosti emisije posameznega vira,
- vrsta, količina ali lastnosti odpadkov ali
- vsebnost okolju škodljivih snovi v surovini, polizdelku ali izdelku.

Pri vsaki dajatvi je različno določena osnova, pri dajatvah za odpadno embalažo, za odpadno električno in elektronsko opremo ter za odpadne gume je osnova letno nadomestilo zaradi vodenja evidenc zavezancev in enota obremenitve okolja. Pri dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi odpadnih voda, ter pri dajatvi za onesnaževanje zraka z emisijo ogljikovega dioksida in pri dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi odlaganja odpadkov je osnova za obračun enota obremenitve tal in zraka. Pri dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi izrabljenih motornih vozil in pri dajatvi zaradi uporabe mazalnih olj in tekočin je osnova za obračun masa izražena v kilogramih, pri motornih vozilih se samo odšteje masa voznika, kar je 75 kilogramov.

Različno se plačujejo tudi obračuni dajatev. Mesečno se plačuje dajatev zaradi izrabljenih motornih vozil, zaradi odpadne komunalne vode in zaradi uporabe mazalnih olj in tekočin. Štirikrat letno pa se plačuje za dajatev za odpadno električno in elektronsko opremo, za odpadno industrijsko vodo, za odpadno embalažo in za dajatev zaradi odpadnih gum. Enkrat letno pa plačujejo za dajatev zaradi odlaganja odpadkov ter za dajatev za onesnaževanje zraka z emisijo ogljikovega dioksida.

Višina okoljske dajatve je določena tako, da je enaka mejnim stroškom onesnaževanja (ZVO, 41/2004, 112. člen).

V spodnji tabeli so prikazane dajatve, zavezanci za te dajatve, osnove, stopnje in oprostitve.

Tabela 2: Prikaz dajatev

Dajatev	Zavezanec	Osnova	Stopnja za leto 2011	Oprostitev
Odpadne vode	pravna ali fizična oseba, ki zaradi dejavnosti povzroča odpadno industrijsko vodo, pravna ali fizična oseba, ki je lastnik ali upravnik stavbe, v kateri nastaja odpadna komunalna voda	seštevek enot obremenitve	cena za enoto obremenitve voda je znašala 27.01 eurov	za odpadno vodo, ki nastaja pri opravljanju kmetijske dejavnosti, za strupene snovi vodne bolhe, če se industrijska odpadna voda odvaja v javno kanalizacijo
Izrabljena motorna vozila	proizvajalec motornih vozil, pridobitelj motornih vozil iz EU, ki jih vnese na ozemlje RS, fizična oseba, ki uvozi motorno vozilo iz EU v RS, uvoznik motornih vozil iz tretjih držav	motornega vozila (kot je navedena v homologacijskih dokumentih), ki se ji odšteje masa voznika, to je 75	0,0063 eura za 1 kilogram vozila	proizvajalec, ki je motorna vozila oplemeniti; izvoznik motornih vozil
Uporaba mazalnih olj in tekočin	pravna ali fizična oseba, ki rabi mazalna olja	masa mazalnega olja izražena v kilogramih	0,1586 eura za kilogram mazalnega olja	če so mazalna olja namenjena, kot surovina za proizvodnjo; če so namenjena mehčanju drugih materialov; če so iznesena z ozemlja RS ali izvoženi v druge države članice
Onesnaževanje zraka	pravna ali fizična oseba, ki uporablja gorivo za zgorevanje	enota obremenitve okolja z emisijo CO2	enota obremenitve znaša 0,0125 eur	če se rabi kot biomasa za ogrevanje; energenti za kemično redukcijo; goriva, ki se iznesejo ali izvozijo iz RS

Dajatev	Zavezanec	Osnova	Stopnja za leto 2011	Oprostitve
Zaradi odlaganja odpadkov	upravljalec odlagališča	enote obremenitve tal in enote obremenitve zraka	Cena za enoto obremenitve tal znaša 0,00668	lahko se uveljavlja znižanje, ki se ga določi na podlagi količin v odlagališčnem plinu zajetega metana
Zaradi nastajanja odpadne embalaže	embaler, pridobitelj embalaranega blaga, proizvajalec embalaže, pridobitelj embalaže	letno nadomestilo in enota obremenitve	znesek nadomestila znaša letno 33,38 eur, enota obremenitve pa 0,0017 eura	za izvoženo embalažo embalaranega blaga v drugo državo članico EU
Zaradi odpadnih gum	proizvajalec, pridobitelj gum in proizvajalec gum, ki daje gume v promet v RS	letno nadomestilo zaradi vodenja evidenc in enota obremenitve (kg)	znesek nadomestila znaša letno 33,38 eur, enota obremenitve pa 0,0054 eura	za gume, ki so prvič dane v promet kot del motornega vozila; dane v promet kot obnovljene gume, katerih obnova je izvedena v RS; uvožene, rabljene za namen predelave; za izvoz v druge države članice
Zaradi odpadne EE opreme	pravna oseba, ki daje EE opremo v promet v RS in je proizvajalec ali pridobitelj	letno nadomestilo zaradi vodenja evidenc in enota obremenitve okolja	znesek nadomestila znaša letno 33,38 eur, enota obremenitve pa 0,0083 eura	za EE opremo za katero je bila dajatev že plačana, in se jo iznese v drugo državo članico EU

Vir: Uredba o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi odvajanja odpadnih voda, 2004; Uredba o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi odlaganja odpadkov, 2004; Uredba o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja izrabljenih motornih vozil, 2005; Uredba

o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja odpadne električne in elektronske opreme, 2006; Uredba o ravnanju z embalažo in odpadno embalažo, 2006; Uredba o okoljski dajatvi zaradi onesnaževanja okolja zaradi nastajanja izrabljenih gum, 2006; Uredba o okoljski dajatvi za onesnaževanje zraka z emisijo ogljikovega dioksida, 2005; Uredba o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi uporabe mazalnih olj in tekočin, 2005.

4 HARMONIZACIJA V EU

4.1 HARMONIZACIJA

Harmonizacija je postopek oziroma način približevanja različnih pravnih redov, ki je voden od zgoraj navzdol. Predvsem gre za prilagajanje oziroma poenotenje različnih pravnih redov, ki niso neodvisni drug od drugega, povezuje jih sodelovanje in hierarhično višje postavljeni oziroma izbrani organ. Pri tovrstnem pristopu posamezne države članice nimajo nikakršne samostojne pristojnosti in ne morejo s sprejemom bolj oziroma manj strogih nacionalnih standardov dopolnjevati oziroma razveljaviti skupnostnih pravil. Skupnost postavlja skupne standarde za celotno širše območje, od katerih se posamezne enote ne smejo odmakniti. V tem pogledu harmonizacija vodi do zmanjševanja razlik predhodno drugačnih ureditev (Rajgelj, 2007, str. 25).

S članstvom v Evropski uniji je Slovenija dobila pravico do soodločanja in sooblikovanja evropskih politik. Vključuje se v zakonodajne postopke EU ter vsako leto pripravi programe s prednostnimi nalogami in tako zagotavlja pravočasno in usklajeno pripravo nacionalnih stališč do zakonodajnih predlogov.

Pomemben vidik članstva v EU je v možnosti pridobivanja evropskih sredstev za naložbene projekte v okviru komunalne infrastrukture (gradnja vodovodnih in kanalizacijskih sistemov, čistilnih naprav in centrov za ravnanje z odpadki) iz Kohezijskega sklada ter za druge programe in projekte iz strukturnih skladov. Kar zagotavlja izvajanje okoljske zakonodaje in omogoča izboljšanje stanja okolja (Bušljeta, 2009, str. 83).

Ker je Evropska unija edinstvena nadnacionalna politično-gospodarska struktura, je pravo Evropske unije poseben mednarodni pravni sistem, ki deluje vzporedno s pravom držav članic Evropske unije.

V pravu Evropske unije veljajo tri temeljna načela (Viler Kovačič, 2010, str. 22):

- Načelo avtonomnosti, ki pomeni da se pravo Evropske unije razvija kot samostojni pravni red EU in neodvisno od nacionalnih pravnih sistemov držav članic; organi EU imajo originalno zakonodajno pristojnost in za svojo veljavnost ne potrebujejo naknadne odobritve držav članic.
- Načelo primarnosti, ki pomeni da pravila, sprejeta na ravni Evropske unije, prevladajo nad pravili v pravnih redih držav članic.
- Načelo neposredne uporabe, ki pomeni, da državljani držav članic lahko uveljavljajo pravice, določene v pravnih aktih EU neposredno pred sodišči in drugimi organi svoje države, na primer: tožbo zoper državo, ki ne upošteva določb

prava EU; neposredno uveljavitev pravice posameznika iz prava EU pred nacionalnimi sodišči.

Varstvo okolja je bilo sprva obravnavano v okviru vzpostavitve skupnega trga na podlagi Rimskega sporazuma, obravnavano je bilo predvsem kakovost proizvodov (nevarne kemikalije, motorna vozila, detergenti).

Sprejem amandmajev k Rimskemu sporazumu (leta 1987) predstavlja dober začetek v okoljski politiki Evropske skupnosti, saj so opredelili temeljne cilje Evropske skupnosti na področju varstva okolja bolj obširno. Sprejem Maastrichtske pogodbe, s katero je bila ustanovljena Evropska unija leta 1992, pomeni podlago za nadaljnjo širitev in poglobljanje okoljske politike Evropske unije (Potočnik, 2004, str. 629).

Okoljska politika Unije prispeva k uresničevanju naslednjih ciljev (UL EU c115/47, 2008, 191. člen):

- ohranjanju, varstvu in izboljšanju kakovosti okolja;
- varovanju človekovega zdravja;
- skrbni in preudarni rabi naravnih virov;
- spodbujanju ukrepov na mednarodni ravni za reševanje regionalnih ali globalnih okoljskih problemov, zlasti v boju proti podnebnim spremembam.

Okoljska politika Unije želi doseči visoko raven varstva, z upoštevanjem raznolikosti razmer v posameznih regijah Unije. Politika temelji na previdnostnem načelu in na načelih, da je treba delovati preventivno, da je potrebno okoljsko škodo prednostno odpravljati že pri viru ter da mora povzročitelj plačati obremenitve.

Pri oblikovanju svoje okoljske politike Unija upošteva (UL EU c115/47, 2008, 191. člen):

- razpoložljive znanstvene in tehnične podatke;
- okoljske razmere v različnih regijah Unije;
- možne koristi in stroške ukrepanja ali neukrepanja;
- gospodarski in socialni razvoj Unije kot celote in uravnotežen razvoj njenih regij.

V okviru svojih pristojnosti Unije in države članice sodelujejo s tretjimi državami in pristojnimi mednarodnimi organizacijami. Podrobnosti sodelovanja Unije so lahko predmet sporazumov med Unijo in zadevnimi tretjimi državami (UL EU c115/47, 2008, 191. člen).

Bistveno za zdravje in blaginjo ljudi je čisto okolje. Toda zaradi hitre industrializacije ter naraščanja prebivalstva je prišlo do nepopravljivih posledic v okolju, in sicer zmanjšanje zalog neobnovljivih virov, izginjanje naravnih habitatov, čezmerno onesnaževanje okolja in celo preseganja globalnih samoočiščevalnih zmogljivosti (ABESEDN.WORDPRESS, 2011).

Nobena evropska država ni imela do konca šestdesetih le dobro začrtane okoljske politike. Na ekološke težave, ki jih prinaša gospodarski razvoj, so evropsko javno mnenje opozorili študentski nemiri v Franciji in Nemčiji maja 1968, Konferenca Združenih narodov o človekovem okolju v Stockholmu junija 1972 in poročilo Rimskega kluba o »mejah rasti«,

ki je bilo prav tako objavljeno v tem obdobju. Da so Vlade držav članic dosegle kompromis z ekološkim gibanjem, so morale izdelati ukrepe proti onesnaževanju in dejavnikom obremenjevanja okolja.

Države članice so morale ukrepati skupaj, ker bi vsaka država s sprejemom lastnih ukrepov proti onesnaževanju in dejavnikom obremenjevanja okolja ali ukrepov, ki bi bili strožji od podobnih ukrepov v sosednih državah, tako lahko kaznovala lastno industrijo, ki bi morala trpeti posledice takšnih ukrepov.

Leta 1972 je v Parizu Konferenca predsednikov držav in vlad utrla pot skupni politiki varstva okolja. Komisija je pripravila širok spekter programov dejavnosti za zmanjšanje onesnaževanja in obremenjevanje okolja ter za gospodarjenje z naravnimi viri. Komisija je v rekordnem času pripravila vrsto konkretnih ukrepov. Kar dokazuje, da lahko pritisk javnega mnenja, politična volja in opuščanje zakoreninjenih državnih politik evropskim ustanovam omogočijo izdelavo zakonodaje, ki je primerljiva z zakonodajo posameznih držav članic (Moussis, 1999, str. 281).

Okoljsko problematiko skušajo EU in številne evropske organizacije reševati z različnimi političnimi instrumenti. V zadnjih slabih štirih desetletjih je vzpostavila več kot 200 pravnih aktov, opredelila pa je tudi razne strateške usmeritve. Zaradi neobstoja univerzalnega političnega orodja, ki bi zagotovil rešitve za vse težave, se je spekter političnih instrumentov postopoma širil.

Dokumenti od Kjotskega protokola, Lizbonske in Gotenburške strategije do Šestega okoljskega akcijskega plana in drugih dokumentov, ki so se vzpostavljali, dopolnjevali in se še oblikujejo najbolj v zadnjem desetletju, predstavljajo bogato okoljsko zakonodajo EU, ki je ena najmočnejših na svetu. Podnebne spremembe so glavna problematika, ki so posledica predvsem nesmotrne (iz)rabe energetskih virov, ki posledično vplivajo tako na kvaliteto voda, zraka in druge elemente, ki omogočajo čisto okolje (ABESEDN.WORDPRESS, 2011).

Okoljska zakonodaja Evropske unije je razdeljena na trinajst sklopov: horizontalna zakonodaja, kakovost zraka, ravnanje z odpadki, kakovost vode, varstvo narave, nadzor nad industrijskim onesnaževanjem in tveganja, kemikalije in gensko spremenjeni organizmi, hrup vozil in strojev, jedrska varnost in varstvo pred sevanjem, podnebne spremembe, zaščita in reševanje, okoljska politika in mednarodno sodelovanje (Hojnik in Horvat, 2006, str. 5-6).

4.2 UREDBE IN DIREKTIVE

Evropska unija že več kot 30 let objavlja norme za varstvo okolja. Leta 1972 se je vrh Evropske Skupnosti v Parizu izrekel za izdelavo prvega okoljsko političnega akcijskega programa. Direktive so na začetku obravnavale nevarne kemikalije, kakovost voda in onesnaževanje zraka. Okoljsko pravo EU upošteva pomembno načelo »subsidiarnosti«, po

katerem oblasti na ravni posameznih držav in na lokalnem nivoju po možnosti same odločajo o svojih prednostih – tudi na področju okolja – in so same odgovorne za svoje ravnanje.

Države članice mora Unija podpirati v njihovih prizadevanjih, koordinirati ukrepe in preverjati, če vlade upoštevajo sprejete obveznosti (Lapoši-Škafar, 2003, str. 7).

Uredbe so zavezujoči, abstraktni in splošni pravni akti, ki se nanašajo na nedoločeno število položajev ter fizičnih in pravnih oseb, ki so v celoti obvezujoči in neposredno uporabni v državah članicah. Zato so primerljivi z zakoni na ravni nacionalnih držav.

Direktive so usmerjevalni pravni akti, ki nalagajo državam cilje, ne pa tudi način in sredstva za njihovo doseg. V nasprotju z uredbami temeljni namen direktiv ni poenotenje, temveč približevanje nacionalnih zakonodaj. Direktive zavezujejo države članice, da jih morajo v določenem roku vgraditi v nacionalno zakonodajo oziroma jo uskladiti z vsebino direktive. Rok za vgraditev ali uskladitev je običajno dve leti. Ko je vsebina vgrajena, tega predpisa članica ne sme več spreminjati in tako izgublja nacionalno pristojnost na posameznem področju. Na ta način so nekatera področja prešla v pristojnost Evropske skupnosti: del prava gospodarskih družb, del davčnega prava, pravo varstva potrošnikov, pravni predpisi glede prehranskih proizvodov ter pravo okolja (Bebler, 2007, str. 176).

Nekaj mejnikov v zgodovini EU (Evropska unija in okolje, 2000, str. 8):

- 1967 – Prva okoljska direktiva za razvrščanje, pakiranje in označevanje nevarnih snovi (67/548/EGS)
- 1970 – Direktiva o ukrepih zoper onesnaževanja zraka z izpušnimi plini (70/220/EGS)
- 1973 – Sprejetje prvega evropskega akcijskega programa za okolje 1973-1976
- 1979 – Direktiva za ohranitev ptic in njihovega življenjskega prostora (Direktiva za zaščito ptic) (79/409/EGS)
- 1980 – Direktiva za določitev minimalnih norm za pitno vodo (80/778/EGS)
- 1985 – Direktiva o preverjanju okoljske sprejemljivosti (85/337/EGS)
- 1990 – Direktive o omejeni uporabi in sproščanju genetično spremenjenih organizmov (GSO) v okolje (90/219/EGS in 90/220/EGS)
- 1991 – V 6. členu Maastrichtske pogodbe je določeno, da mora biti varstvo okolja vključeno v vse politike in ukrepe EU.
- 1992 – Direktiva o habitatih za ohranjanje naravnega življenjskega prostora kot tudi prosto živečih živali in rastlin (92/43/EGS)
- 1994 – Ustanovitev Evropske okoljske agencije
- 1999 – Začetek Zelenih tednov, letnih okoljskih konferenc EU
- 2000 – Direktiva o določitvi okvirja za ukrepanje Skupnosti na področju evropske vodne politike (2000/60/ES)
- 2001 – Sprejetje šestega okoljskega akcijskega programa 2001–2010: Okolje 2010: Naša prihodnost je v naših rokah

- 2002 – Ratificiranje Kiotskega protokola o podnebnih spremembah.

4.3 GLAVNI DOKUMENTI OKOLJSKE POLITIKE EU

4.3.1 KJOTSKI PROTOKOL

Kjotski protokol je mednarodni sporazum, ki ga je sprejela Organizacija združenih narodov leta 1997. Predstavlja majhen, a izredno pomemben prvi korak pri reševanju problematike podnebnih sprememb, kar je ena največjih groženj človeštvu v sedanjem času. Leta 1992 so države zaradi soglasja o tej grožnji na svetovnem vrhu v Rio de Janeiru sprejele okvirno konvencijo ZN o spremembi podnebja (DELO, 2011).

Glavni cilj Kjotskega protokola je obveza držav podpisnic, da bodo zmanjšale emisije za najmanj 5 % v obdobju 2008–2012 v primerjavi z letom 1990. Poleg tega prinaša še veliko drugih zahtev, kot je pogozdovanje in spreminjanje načina obstoječega kmetovanja ter trgovanje z emisijami ogljika znotraj svojih gospodarstev in medsebojno. Nekoliko bolj ambiciozen cilj, pa si je zastavila EU, saj je svojim članicam zadala 8 % zmanjšanje emisij v omenjenem obdobju, leta 2007 pa ta cilj raztegnila na 20 % zmanjšanje emisij do leta 2020.

EU je uspešna pri doseganju svojega "kjotskega cilja", saj je od leta 1990 do leta 2007 uspela zmanjšati emisije za 5 %. Toda ta cilj je bil dosežen predvsem na račun večjih držav, in sicer: Francije, Nemčije in Velike Britanije, ostale države pa le s težavo omejujejo izpuste toplogrednih plinov (predvsem CO₂) (ABESEDN.WORDPRESS, 2011).

4.3.2 LIZBONSKA IN GOTENBURŠKA STRATEGIJA

Lizbonsko strategijo je Svet sprejel marca 2000. Njen cilj je bil, da Evropa postane do leta 2010 najbolj konkurenčno, dinamično in na znanju temelječe gospodarstvo na svetu, ki bi doseglo trajno gospodarsko rast z več ter boljšimi delovnimi mesti. Leta 2001 je bila Lizbonska strategija dopolnjena z ukrepi za urejanje okolja. Tako je kot celota zajemala tri področja, in sicer gospodarstvo, socialo in okolje, ki naj bi usklajeno delovala za hitrejši trajnostni razvoj (Bušljeta, 2009, str. 73). Zaradi slabih rezultatov je leta 2005 EU prenovila lizbonsko strategijo in jo osredotočila na gospodarsko rast in zaposlovanje z enakim poudarkom na gospodarskem, socialnem in okoljskem področju. Nato je še dodala dve področji, in sicer: inovacije in ustvarjalnost ter prost pretok znanja (DELO, 2012).

Strategija Evropa 2020 bo nadgradila dosežke lizbonske strategije in izhajala iz izkušenj doseženih z lizbonsko strategijo (DELO, 2012).

V ospredju strategije Evropa 2020 so tri prednostne prvine, ki se medsebojno krepijo (Sporočilo Komisije Evropa 2020, str. 5, 2010):

- Pametna rast: razvoj gospodarstva, ki temelji na znanju in inovacijah.
- Trajnostna rast: spodbujanje za bolj konkurenčno in zeleno gospodarstvo, ki gospodarneje izkorišča vire.
- Vključujoča rast: utrjevanje gospodarstva z visoko stopnjo zaposlenosti.

Gotenburška strategija določa številne ključne okoljske cilje in ciljne datume, tako politične kot zakonodajne. Prednostne naloge predstavljajo podnebne spremembe, trajnostni promet, zdravje ljudi in gospodarjenje z naravnimi viri. Ta področja so najpomembnejša za teritorialne izzive in prednostne naloge, ki jih določa Teritorialna agenda (Prvi akcijski program za izvajanje teritorialne agende Evropske unije, str. 6, 2007).

Pet vodilnih načel je bilo sprejetih kot spodbuda za politično delovanje na vseh odgovornih ravneh in usmerjanje posameznega in skupnega izvajanja Teritorialne agende, kot prispevek k nastanku kulturno, socialno, okoljsko in ekonomsko trajnostne Evrope (Prvi akcijski program za izvajanje teritorialne agende Evropske unije, str. 8, 2007):

1. solidarnost med regijami in ozemlji,
2. več nivojsko upravljanje,
3. integracija politik,
4. sodelovanje v teritorialnih zadevah,
5. subsidiarnost.

4.3.3 ŠESTI OKOLJSKI AKCIJSKI PROGRAM EVROPSKE SKUPNOSTI

Okoljski akcijski program, ki nas je popeljal v leto 2012, je šesti po vrsti. Temelji na tridesetletni dejavnosti, ki je prinesla že precej koristi, vključno z veliko čistejšim zrakom in vodo, širitvijo zavarovanih naravnih habitatov, boljšim ravnanjem z odpadki, boljšo vnaprejšnjo presojo posledic planskih odločitev na okolje ter več okolju prijaznih izdelkov. Ta okoljski akcijski program opredeljuje štiri prednostne naloge (ABESEDN.WORDPRESS, 2011):

- podnebne spremembe – dolgoročni cilj je preprečiti, da bi globalna temperatura narasla za več kot dve stopinji v primerjavi s temperaturo v predindustrijski dobi;
- narava in biotska raznovrstnost – preprečevanje in nadzor vdora tujerodnih vrst v habitat, ki lahko porušijo ravnotežje naših ekosistemov;
- okolje in zdravje ter kakovost življenja – zmanjšati škodljivost onesnaževanja za naše zdravje;
- naravni viri in odpadki – cilj EU je zmanjšati vpliv uporabe virov na okolje in nastajanje odpadkov ob enakem obsegu gospodarske rasti, kar pomeni

povečano rabo obnovljivih virov, več recikliranja in boljše ravnanje z ostanki odpadkov.

Šesti okoljski akcijski program sta Evropski parlament in Svet sprejela 22. julija 2002. Ta program zagotavlja strateški okvir za oblikovanje okoljske politike v Evropski uniji za obdobje 2002-2012. Je tudi prvi okoljski akcijski program, ki sta ga Svet in Evropski parlament sprejela s postopkom soodločanja (EUROPA.EU, 2012)

Po akcijskem programu EU je treba na naslednjih področjih narediti več (Evropska unija in okolje, 2000, str. 9-10):

- Onesnaževanje zraka: »Čist zrak za Evropo« (Clean Air for Europe, CAFE) je nov program, ki je bil izdelan v partnerskem sodelovanju z različnimi interesnimi skupinami, s ciljem, da bi dosegli napredek pri trajnem izboljšanju kakovosti zraka.
- Recikliranje odpadkov: na tem področju sodi oblikovanje ciljev in raziskava trgov.
- Menedžment za vire: razumno izkoriščanje virov naj bi pogojevalo razvoj novih tehnologij ter sprožilo prenos davčnih bremen na uporabo naravnih virov.
- Zaščita tal: tukaj predstavlja problem erozija, onesnaženje tal in izkoriščanje površin.
- Mestno okolje: če se naj življenjska kakovost mestnega prebivalstva dvigne, je potrebno ukrepanje na raznih področjih: gradnja mest, mobilnost, gospodarjenje z odpadki itd.
- Trajna uporaba pesticidov: postopna ukinitve uporabe nevarnih pesticidov in kontrolirana uporaba drugih rastlinskih zaščitnih sredstev.
- Obmorsko okolje: Evropske obale in morja so ogrožena zaradi čezmernega razvoja in izkoriščanja in pretiranega onesnaženja.

4.3.4 EVROPSKA PROSTORSKO RAZVOJNA PERSPEKTIVA

Namen Evropske prostorske razvojne perspektive, ki je bila sprejeta 1999, je doseči uravnotežen in trajnostni razvoj ozemlja EU na podlagi treh temeljnih ciljev: gospodarska in socialna kohezija, ohranjanje in upravljanje naravne in kulturne dediščine ter bolj uravnotežena tekmovalnost evropskega ozemlja. Dokument ni zavezujoče narave, vendar je nekakšen okvir političnih usmeritev za izboljšanje sodelovanja med državami članicami pri doseganju skupnih ciljev na področju prostorskega razvoja. Prednostno področje, ki jih dokument obravnava je tudi ohranjanje naravne in kulturna dediščina. Med drugim namenja pomemben prispevek za prostorske razvojne politike pri zaščiti podnebja z zmanjšanjem izpustov CO₂ in izrabi obnovljivih energetske virov; prav tako se usmeritve nanašajo na racionalno upravljanje z vodami; opominja pa tudi na ustrezno regulacijo ravnanja z odpadki itn. (ABESDN.WORDPRESS, 2011).

4.3.5 PODNEBNO-ENERGETSKI SVEŽENJ

EU si prizadeva zmanjšati negativne učinke podnebnih sprememb in oblikovati skupno energetska politiko. Zaveda se, da se mora intenzivneje lotiti zmanjševanja emisij toplogrednih plinov in ukrepati proti naraščajoči odvisnosti od uvoza energije. Zaradi tega mora EU poiskati lastne alternativne vire energije ter na ta način zmanjšati odvisnost ter zagotoviti stalnost in stabilnost dobave energije. V letih 2008 in 2009 se je intenzivno ukvarjala s pripravo energetskega načrta za izboljšanje energetske politike s ciljem boja proti podnebnim spremembam ter krepitvi energetske varnosti in konkurenčnosti EU. Ob koncu pogajanj in usklajevanj se je EU zavezala, da bo dosegla zmanjšanje izpustov toplogrednih plinov za vsaj 20 odstotkov do leta 2020 v primerjavi z vrednostmi iz leta 1990 ter za 30 odstotkov do leta 2020 v primeru sklenitve obsežnega mednarodnega sporazuma o podnebnih spremembah. Pomembni cilj EU je tudi, da poveča obseg obnovljive energije na 20 odstotkov do leta 2020 (Bušljeta, 2009, str. 81).

Te cilje bo EU dosegla z naslednjimi konkretnimi ukrepi (Bušljeta, 2009, str. 81):

- s spremembo direktive o vzpostavitvi sistema za trgovanje s pravicami do izpusta toplogrednih plinov v Skupnosti;
- z razširitvijo sedanjega sistema trgovanja z izpusti (ETS), ki bo vključeval vse največje industrijske onesnaževalce in več toplogrednih plinov;
- z zmanjševanjem izpustov za sektorje, ki jih evropski sistem trgovanja za izpusti ne vključuje, pri čemer se upoštevajo razlike med državami;
- s pravno zavezujočimi cilji za vsako državo članico EU glede povečanja deleža obnovljivih virov energije;
- z novimi pravnimi okvirji za zajemanje in skladiščenje ogljika.

4.3.6 KAZENSKOPRAVNO VARSTVO OKOLJA

Evropska komisija je oblikovala Direktivo o kazenskopravnem varstvu okolja. Državam članicam nalaga, da sprejmejo ustrezne ukrepe za kaznovanje kršitev skupne evropske zakonodaje s področja varovanja okolja. Gre za dejanja, ki obremenjujejo okolje in povzročajo škodo in so tako lahko opredeljena kot kaznivo dejanje. Države članice naj bi kot nezakonita dejanja, ki povzročijo ali bi lahko povzročila smrt ali hudo telesno poškodbo ali dejansko škodo kakovosti zraka, zemlje, vode, živalim ali rastlinam (kadar so storjena namerno ali iz hude malomarnosti) opredelila naslednje dejavnosti (ABESEDN.WORDPRESS, 2011):

- izpusti, emisije ali vnos količine snovi ali sevanja v zrak, zemljo ali vodo;
- nezakonito zbiranje, prevoz, obdelovanje in odlaganje odpadkov, vključno z nevarnimi odpadki;

- nezakonito pošiljanje odpadkov zaradi dobička in v nezanemarljivih količinah, če je pošiljanje izvedeno v enkratnem dejanju ali v več dejanjih, ki se zdijo povezana;
- nezakonito upravljanje obrata, v katerem se opravlja nevarna dejavnost ali se v njem skladiščijo ali uporabljajo nevarne snovi;
- nezakonita izdelava, obdelovanje, skladiščenje, uporaba, transport, izvažanje ali uvažanje jedrskih snovi ali drugih nevarnih radioaktivnih snovi;
- nezakonita usmrtitev, uničenje, posedovanje, odvzem ali trgovanje z zaščitnimi divjimi živalskimi in rastlinskimi vrstami;
- nezakonito bistveno poslabšanje zaščenega habitata;
- nezakonita proizvodnja, izvažanje, uvažanje in trgovanje s snovmi, ki tanjšajo ozonski plašč.

Direktivo bi morale države članice prenesti v nacionalno zakonodajo do leta 2010, zato je Evropska Komisija zahtevala od Slovenije, Cipra, Češke, Grčije, Italije, Litve, Malte, Nemčije, Portugalske in Romunije naj v dveh mesecih v svojo zakonodajo prenesejo evropske predpise, ki določajo kazenske sankcije za onesnaževanje morja in druga kazniva dejanja povezana z varstvom okolja. »V skladu z novo politiko, ki velja od 15. januarja 2011, lahko Evropska komisija sedaj v primerih, ko članice niso niti prenesle zakonodaje EU v nacionalno pravo v okviru določenega roka, zahteva tudi izrek denarnih kazni pri prvi napotitvi na sodišče. Postopek zaradi kršitev pravnega reda EU je sicer dvodelen in tristopenjski. V prvem delu komisija najprej državo članico o kršitvi opomni s prvim uradnim opozorilom, če ta ne zaleže, sledi drugi uradni opomin, v katerem zahteva ukrepanje, in če tudi ta ne zaleže, gre na sodišče« (EVROPA-GOV, 2011).

Januarja letos je Evropska komisija ustavila postopek zoper Slovenijo zaradi neobveščanja o ukrepih za prenos direktive o kazenskopravnem varstvu okolja. Saj je Slovenija 11. novembra lani v pravni red prenesla direktivo s sprejemom novele kazenskega zakonika (EVROPA-GOV, 2012).

4.3.7 NAČELO TRAJNOSTNEGA RAZVOJA

Trajnostni razvoj velja danes za temeljni kamen Unijine politike. Evropsko strategijo za trajnostni razvoj so junija 2001 sprejeli državni in vladni voditelji EU na vrhunskem srečanju v Göteborgu. Tako obstaja pozitivna, dolgoročno zastavljena koncepcija, v katere središču je učinkovitejša in pravičnejša družba ter čistejše in bolj zdravo okolje. V tem dokumentu je na prvem mestu priznanje dejstva, da morajo biti gospodarska rast, socialna povezanost in varstvo okolja povezani.

K napredku na področju trajnostnega razvoja prispevajo okolju prijazne, čistejše tehnologije. EU podpira raziskave pri razvoju okolju prijaznih izdelkov in tehnologij. Zaradi naraščajočega javnega povpraševanja nastaja čedalje večji trg za ekološko sprejemljive izdelke in storitve, odpirajo se nova delovna mesta, kar je spodbuda za nadaljnje tehnološke inovacije in investicije (Evropska unija in okolje, 2000, str. 9).

Ključno izhodišče za oblikovanje okoljskega prava v EU je načelo »trajnostnega razvoja«. Vsa področja, ki so predmet pravnega urejanja v EU so vse bolj v »zelenem primežu«. Varstvo okolja tako postaja v zadnjih letih eno osrednjih vprašanj EU (Potočnik et al., 2004, str. 629).

Ena od ključnih razsežnosti trajnostnega razvoja Evropske unije je varstvo okolja, ki pa je tudi prednostno področje sofinanciranja Skupnosti in bi ga bilo treba financirati predvsem s horizontalnimi finančnimi instrumenti Skupnosti, vključno z Evropskim skladom za regionalni razvoj, Evropskim socialnim skladom, Kohezijskim skladom, Evropskim kmetijskim skladom za razvoj podeželja, Okvirnim programom za konkurenčnost in inovacije (Uredba (ES) št. 614/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. maja 2007 o finančnem instrumentu za okolje LIFE+).

5 ZAKLJUČEK

V diplomskem delu smo obravnavali področje ekoloških taks v Sloveniji ter harmonizacijo v EU. Spoznali smo ekološke takse, ki jih je osem, s temi taksami so obdavčene večinoma pravne osebe. Zavest o varstvu okolja se je začela ko so se razvile tovarne in s tem povzročale onesnaževanje okolja. Ozaveščanje javnosti glede varstva okolja je zelo pomembno, saj je naše okolje čedalje bolj onesnaženo in ni dovolj da le sprejemamo nove predpise, zakone, uvajamo takse. Potrebno bo ljudi ozaveščati o posledicah, ki jih zadajo naša dejanja.

Morali bi večkrat prikazati, kaj vse dobro že storimo, če ločujemo lastne odpadke in jih odlagamo v za to namenjene kontejnerje, saj se večina embalaže lahko predela v različne namene in zato ni potrebno ponovno izkoriščati naravnih surovin, ki jih že primanjkuje.

Podjetja so se začela usmerjati k čistejšim tehnologijam, k tem jih je prisilila tudi zakonodaja, začeli so se zavedati, da so na podlagi čistejše tehnologije za stranke privlačnejši, stranke rajši povprašujejo po izdelkih ki varujejo naravo, ki so »ekološki« izdelki.

Slovenija in EU sta na dobri poti k boljšem okolju, a vendar tu ostajajo še problemi, kot so odpadki, izrabljena motorna vozila, ki jih še vedno vidimo zapuščena v naravi, nemotiviranost do recikliranja ter onesnaževanje zraka z izpušnimi in drugimi plini. To problematiko v Sloveniji na nacionalni ravni rešujemo z okoljskimi dajatvami, v EU pa se rešuje s pomočjo Kjotskega protokola, ki je bil prvi korak pri reševanju problematike podnebnih sprememb. Njegov cilj je, da se za najmanj 5 % zmanjšajo emisije v zraku; s pomočjo Lizbonske in Gotenburške strategije ter s pomočjo Šestega okoljskega akcijskega programa, ki ima 30 letno tradicijo in se še bo razvijal dalje, saj ga bo julija zamenjal že Sedmi okoljski akcijski program z novimi cilji in ukrepi.

Največji izziv za EU je podnebje, ki ga spretno rešuje z Podnebno – energetskega svežnjem, a vendar je to še dolg proces, h kateremu bomo morali vsi prisostvovati, vsaj s tem, da večkrat uporabimo javni prevoz ali kakšno drugo prevozno sredstvo, ki je okolju bolj prijazno, na primer kolo. S tem ne bomo samo pomagali manjši onesnaženosti, temveč tudi zdravju nas samih. Poleg skrbi za zrak, je potrebno paziti tudi na okolje, saj se še vedno opazi veliko »divjih odlagališč« v naravi. Za ta namen se lahko pridružimo akciji Očistimo Slovenijo 2012.

LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

1. AMBROŽIČ, Špela (2008). *Kakovost voda v Sloveniji*. Agencija RS za okolje, Ljubljana.
2. ANČNIK, Eva (2006). *Kazalci okolja 2005*. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Agencija RS za okolje, Ljubljana.
3. BEBLER, Anton (2007). *Uvod v Evropske integracije*. Uradni list, Ljubljana.
4. BUŠLJETA, Nataša (2009). *Slovenija v Evropski uniji: 152 vprašanj in odgovorov o članstvu Slovenije v EU*. Urad Vlade RS za komuniciranje, Ljubljana.
5. ČERNE, Fedor (2002). *Slovenia and European union. Slovenija in Evropska unija*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
6. Evropska unija in okolje (2000). Pomurski ekološki center, Murska Sobota.
7. FECE, Anja (2006). *Okoljske dajatve v Sloveniji v primerjavi z Veliko Britanijo in smernicami Evropske unije*. Diplomsko delo, Planina pri Sevnici.
8. GRUDEN, Dušan (2011). *Varovanje okolja v avtomobilski industriji*. Založba Izolit, d.o.o., Kranj.
9. HOJNIK, Jasna in HOJNIK Nina (2006). *Pravno varstvo pravil okoljske zakonodaje EU (varstvo v zasebnem in javnem interesu)*. Univerza v Mariboru, Pravna Fakulteta, Ptuj.
10. LAPOŠI-ŠKAFAR, Alenka in ŠKAFAR Branko (2000). *Evropska unija in okolje*. Pomurski ekološki center, Murska Sobota.
11. MOUSSIS, Nicolas (1999). *Evropska unija*. Littera picta d.o.o., Ljubljana.
12. NOVAK, Vesna (2010). *Klastrska analiza načina varstva okolja v Slovenskih proizvodnih podjetjih*. Urad RS za kemikalije, Ljubljana.
13. POTOČNIK, Janez (2004). *Evropsko pravo: zbirka gradiv šole Evropskega prava*. Primath, Ljubljana.
14. PREGRAD, Boris (2001). *Tehnološki sistemi in integrirano varstvo okolja*. Ekonomska poslovna fakulteta, Maribor.
15. PRIBAKOVIĆ BORŠTNIK, Ana (2004). *Odgovorno okoljsko delovanje (sistemi ravnanja z okoljem)*. Slovenski inštitut za kakovost in meroslovje, Ljubljana.
16. RADONJIČ, Gregor (2008). *Embalaža in varstvo okolja*. Založba Pivec, Maribor.
17. RAJGELJ, Barbara (2007). *Pravo gospodarskih družb v EU*. GV založba, Ljubljana.
18. ŠALAMUN, Andreja (2011). *Začnite z zvezkom, najprej pa povežite ekologa in računovodjo*. Okolje in energija, junij.
19. VILER KOVAČIČ, Adrijana (1999). *Varstvo okolja in upravni postopki*. Gospodarski vestnik, Ljubljana.
20. VILER KOVAČIČ, Adrijana (2001). *Ravnanje z odpadki*. GV založba, Ljubljana.
21. VILER KOVAČIČ, Adrijana (2010). *Okoljevarstvena zakonodaja*. Fit media, Celje.
22. VUK, Drago (2000). *Uvod v ekološki management*. Moderna organizacija, Kranj.

VIRI

1. Uredba o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi odvajanja odpadnih voda. 2004. Uradni list Republike Slovenije št. 123/2004 (142/2004 popr.). spremembe in dopolnitve 68/2005, 77/2006, 71/2007, 85/2008, 104/2009.
2. Uredba o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi odlaganja odpadkov. 2004. Uradni list RS št. 129/2004. Spremembe in dopolnitve 68/2005, 28/2006, 71/2007, 36/2008 Skl. US:u-i-28/08-9, 85/2008.
3. Uredba o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja izrabljenih motornih vozil. 2005. Uradni list RS št. 87/2005. Spremembe in dopolnitve 118/2005.
4. Uredba o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi nastajanja odpadne električne in elektronske opreme. 2006. Uradni list RS št. 32/2006. Spremembe in dopolnitve 65/2006 in 78/2008.
5. Uredba o ravnanju z embalažo in odpadno embalažo. 2006. Uradni list RS št. 84/2006. Spremembe in dopolnitve 106/2006, 110/2007, 67/2011 (68/2011 popr.).
6. Uredba o okoljski dajatvi zaradi onesnaževanja okolja zaradi nastajanja izrabljenih gum. 2006. Uradni list RS št. 32/2006.
7. Uredba o okoljski dajatvi za onesnaževanje zraka z emisijo ogljikovega dioksida. 2005. Uradni list RS št. 43/2005. Spremembe in dopolnitve 58/2005, 87/2005, 20/2006, 78/2008, 39/2010, 13/2011, 75/2011.
8. Uredba o okoljski dajatvi za onesnaževanje okolja zaradi uporabe mazalnih olj in tekočin. 2005. Uradni list RS št. 53/2005. Spremembe in dopolnitve 19/2010.
9. Uredba (ES) št. 614/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 23. Maja 2007 o finančnem instrumentu za okolje (LIFE+).
10. Uradni list Evropske unije c115/47 (2008). Prečiščena različica pogodbe o delovanju Evropske unije.
11. Zakon o varstvu okolja. 1993. Uradni list RS št. 32/1993. Spremembe in dopolnitve 44/1995, 1/1999, 9/1999, 56/1999, 31/2000 popr., 86/1999, 22/2000, 82/2001, 67/2002, 41/2004.

VIRI Z INTERNETA:

1. ABESEDN.WORDPRESS (2010). *Okoljske usmeritve – razkorak med Evropsko unijo in Slovenijo*. Dostopno 18. 07. 2011 na: <http://abesedn.wordpress.com/>.
2. ARSO.GOV (2012). Eco label – Znak za okolje (okoljska marjetica). Dostopno 13. 03. 2012 na: <http://www.arso.gov.si/o%20agenciji/okoljski%20znaki/ECO%20Label/ecolabel.html>.

3. DELO (2010). *Kjotski protokol*. Dostopno 17. 08. 2011 na: <http://www.delo.si/clanek/7058>.
4. DELO (2009). *Posvetovanje o naslednici Lizbonske strategije*. Dostopno 15. 02. 2012 na: <http://www.delo.si/clanek/93781>.
5. EC.EUROPA.EU (2012). *Sporočilo Komisije Evropa 2020*. Dostopno 25. 02. 2012 na: http://www.ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_SL_ACT_part1_v1.pdf.
6. EUROPA. EU (2012). *Končna ocena šestega okoljskega akcijskega programa kaže na napredek pri okoljski politiki, a tudi pomanjkljivosti pri izvajanju*. Dostopno 15. 02. 2012 na: <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/11/996&format=HTML&aged=0&language=SL&guiLanguage=en>.
7. EVROPA.GOV (2011). *Bruselj od Slovenije zahteva prenos sankcij za onesnaževanje morja*. Dostopno 10. 11. 2011 na: [http://www.evropa.gov.si/si/vsebina/novica/select/okolje/news/bruselj-od-slovenije-zahteva-prenos-sankcij-za-onesnazevanje-morja-1/780ca0b300/?tx_ttnews\[year\]=2011&tx_ttnews\[month\]=06](http://www.evropa.gov.si/si/vsebina/novica/select/okolje/news/bruselj-od-slovenije-zahteva-prenos-sankcij-za-onesnazevanje-morja-1/780ca0b300/?tx_ttnews[year]=2011&tx_ttnews[month]=06).
8. EVROPA.GOV (2012). *Komisija ustavila postopek zoper Slovenijo glede kazenskoopravnega varstva okolja*. Dostopno 05. 02. 2012 na: <http://www.evropa.gov.si/si/vsebina/novica/select/okolje/news/komisija-ustavila-postopek-zoper-slovenijo-glede-kazenskoopravnega-varstva-okolja/1b196be8f5/>.
9. MINUS 25 (2012). *Program -25%*. Dostopno 20. 02. 2012 na: <http://www.minus25.gov.si/program-25/>.
10. SDZV-DRUSTVO. (2011). *Okoljska dajatev za obremenjevanje vode in zmanjšanje onesnaževanja voda*. Dostopno 19. 09. 2011 na: http://www.sdzv-drustvo.si/si/VD-05_Referati/Dolenc.pdf.
11. SISTEM VARSTVA NARAVE V SLOVENIJI (2006). Dostopno 13. 12. 2011 na: <http://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-0B3SELWN/.../PDF>.

